ВАЛЮТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ, ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Продан Т. Я.
к.е.н., доцент кафедри обліку та фінансів
Мурадьян Н. О.
здобувачка 2 курсу, І (бакалаврського) рівня освіти за спеціальністю
Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна

Валютне регулювання є невід'ємною складової діяльності Національного банку України , Кабінету Міністрів України, спрямовано на регламентацію здійснення валютних операцій суб'єктами валютних операцій і уповноваженими установами.

Під час збройного конфлікту валютні механізми відіграють ключову роль у забезпеченні фінансової стійкості та запобіганні можливим зловживанням, що можуть вплинути на економічну систему країни. Вони також сприяють запобіганню неконтрольованому відтоку капіталу, що є критично важливим для збереження економічної стабільності. Такі механізми забезпечують сприятливі умови для стабільного функціонування експортно-імпортних операцій, які є невід'ємною складовою для забезпечення життєвих потреб населення у товарах і послугах, особливо в часи значних потрясінь та невизначеності.

У лютому–березні 2022 року НБУ зафіксував офіційний курс і ввів жорсткі валютні обмеження (купівля валюти, міжнародні платежі, зняття готівки з валютних рахунків)[2], що визначалось як тимчасовий захід. У липні 2023 року НБУ оприлюднив «Стратегію пом'якшення валютних обмежень, переходу до більшої гнучкості обмінного курсу та повернення до інфляційного таргетування» [4]. Таким чином, валютна політика 2022-2025 років має дві фази: екстрене жорстке регулювання (2022) та поступове пом'якшення до більш гнучкого режиму (2023–2025) [1].

З метою стримування відтоку валюти і стабілізації курсу, НБУ застосував низку заходів: обмеження для фізосіб щодо купівлі валюти, регулювання валютних платежів та переказів за кордон. Ці заходи дозволили утримувати ситуацію на валютному ринку від розвороту у неконтрольовану девальвацію.

На рисунку (рис. 1) відображена динаміка курсу долара США та євро у 2022-2025рр. з точкою вибіркою у квітень, липень і жовтень. Упродовж

досліджуваного періоду простежується стійка тенденція до знецінення національної валюти щодо обох основних іноземних валют. Водночас упродовж 2023 року спостерігалася відносна стабілізація курсу, після чого у 2024–2025 роках темпи знецінення гривні дещо пришвидшилися, особливо щодо євро. Така динаміка свідчить про поступове ослаблення гривні на фоні тривалих макроекономічних викликів, зумовлених війною, зовнішнім фінансуванням та структурними дисбалансами в економіці України [4].

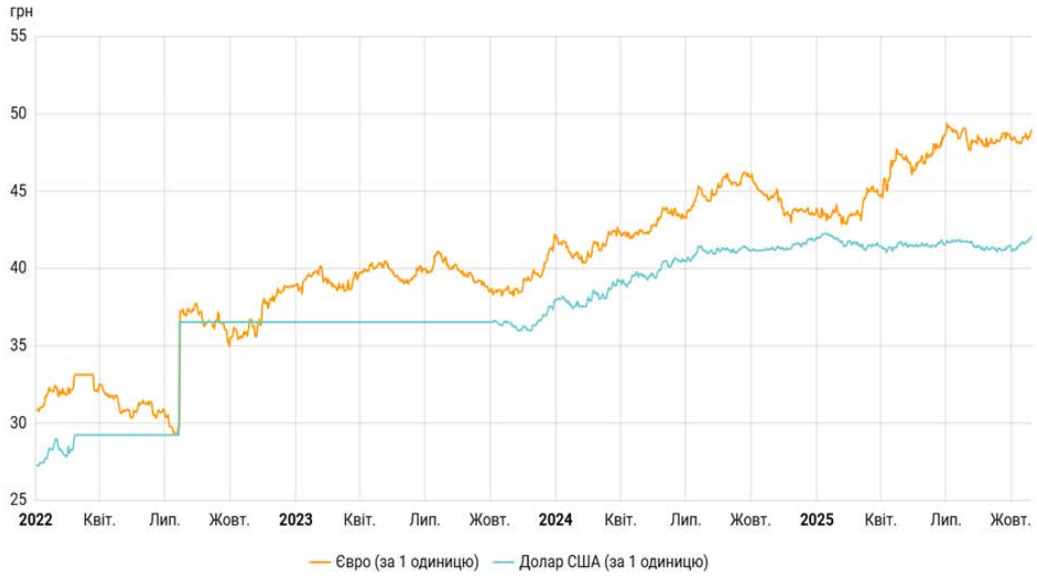

Рис. 1. Динаміка курсу гривні по відношенню до долара США та євро у 2022–2025 рр.

Джерело: Складено автором, на підставі даних НБУ [3].

Дані з графіку свідчать: хоча курс перебував під тиском, відбувся певний рівень стабілізації, а значних стрибків не зафіксовано.

Динаміка валютного курсу, в більшій мірі, є наслідком дії валютної політики. З початком повномасштабної війни в Україні тимчасово припинено використання режиму інфляційного таргетування, що полягає в припиненні використання ринкових монетарних інструментів, зокрема облікової ставки як основного інструменту грошовокредитної (монетарної) політики. 24 лютого 2022 року НБУ зафіксував курс гривні на рівні 29,25 грн до долара США та встановив ряд валютних обмежень [2].

Завдяки цим заходам упродовж 2022 року Україні вдалось утримувати рівновагу на валютному ринку та зупинити неконтрольовану девальвацію національної грошової одиниці. Подальші дії НБУ точково фіксували нові

значення валютного курсу з урахуванням девальвації. Науковці позитивно оцінювали таку політику НБУ вважаючи її цілком виправданою. [1,2].

- Незважаючи на стабілізаційні заходи, залишаються суттєві ризики:

постійний дефіцит валюти через скорочення експорту та труднощі з імпортом;

- обмеженість доступу до валютного ринку для багатьох учасників і наслідки цього на ефективність валютного курсу;
- загроза інфляції і девальвації у випадку втрати контролю над монетарною та бюджетною політикою.

Під час повномасштабної війни у 2022–2025 роках, валютна політика України здійснювалася серед високої економічної та фінансової нестабільності, що вимагало швидких та нестандартних кроків. Режим керованої гнучкості обмінного курсу поряд із валютними обмеженнями допомагав запобігти стрімкій девальвації гривні. Однак, тривала стійкість національної грошової одиниці залишатиметься під загрозою поки не будуть вирішені основні структурні проблеми: відновлення експортної бази, збільшення валютних резервів, зростання довіри вкладників та посилення ефективності внутрішньої економічної стратегії в умовах повоєнного відновлення.

Література:

1. Бондаренко О.С., Куліш А.М., Миргород-Карпова В.В. Принципи реалізації валютної політики як знасобу забезпечення фінансово-економічної безпеки держави. *Академічні візії.* №15. 2022. URL: https://academy-vision.org/index.php/av/article/download/269/240/243 (дата звернення: 29.10.2025)
2. Гаркавенко В., Єршова Г. Валютна політика та її вплив на розвиток корпоративного сектору економіки України. *Економіка України*. №67. 12 (757). 2024. URL: http://jnas.nbuv.gov.ua/jpdf/EkUk_2024_12_4.pdf (дата звернення: 30.10.2025)
3. Офіційний курс гривні щодо іноземних валют 2022-2025 р. Офіційне Інтернет-представництво НБУ. 2025 URL: https://bank.gov.ua/ua/markets/exchangerate-chart?startDate=01.01.2022&endDate=25.10.2025 (дата звернення: 30.10.2025)
4. Холодна Ю. Валютне регулювання в Україні: сучасні тенденції та перспективи. *Економіка та суспільство*. №68. 2024 URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-130 (дата звернення: 30.10.2025)